

Т. М. Краснопольська

orcid.org/0000-0001-5936-5889

*кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри політичних теорій*

Національного університету «Одеська юридична академія»

І. М. Милосердна

orcid.org/0000-0003-2083-9500

*кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри політичних теорій*

Національного університету «Одеська юридична академія»

ІНДИГЕННА ДЕМОКРАТІЯ: ВІД КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЇ ДО ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЇ

За даними ООН чисельність корінних народів складає понад 476 млн. осіб, що становить 6,2% населення планети. Вони представлені понад 5000 різних груп. На них припадає переважна більшість із приблизно 7000 мов світу (Indigenous Peoples. *United Nations*).

Корінні народи об'єднані їхнім історичним спадковим зв'язком з певною територією (їхніми землями). Вони зберігають особливі соціальні, економічні та політичні підвалини, мають свої мови, традиції, переконання та системи знань. Корінні народи прагнуть зберегти свою самобутність і розвивати власні інститути. Крім того, саме вони є особливим набувачем прав на природні ресурси, відповідно до 22 принципу Декларації ООН про навколишнє середовище 1992 року, яка говорить: «Корінне населення та його громади, а також інші місцеві громади покликані відігравати життєво важливу роль у раціональному використанні та покращенні навколишнього середовища через їх знання та традиційну практику. Держави повинні визнавати та належним чином підтримувати їхню самобутність, культуру та інтереси та забезпечувати їх ефективну участь у досягненні сталого розвитку» (A_CONF.151_26_Vol.I..., 1992).

Соціально-політичні зміни, викликані модернізацією і глобалізацією, призводять до того, що корінні народи знаходяться на роздоріжжі, балансуючи між збереженням традицій, прихильністю до традиційного способу життя і добробуту та ізоляцією з одного боку, та прийняттям цінностей сучасних західних суспільств і інтеграцією в національні держави – з іншого. Вони належать до груп, що не домінують в суспільстві, а отже часто опиняються в зоні ризику порушення їх прав та загрози посягання на їх землі і культуру. Права корінних народів часто порушуються або рівень їх реалізації значно нижче, ніж у представників інших соціальних спільнот. Так, в світі 47% працюючих представників корінних народів не мають освіти, в той час як серед інших груп населення цей показник становить 17%; понад 86% представників корінних народів світу працюють у неформальному секторі економіки (для інших груп населення цей показник складає 66%); ймовірність того, що представник корінних народів житиме в умовах крайньої бідності втричі вища, ніж для інших груп населення (Report Implementing the ILO..., 2020).

Наведене вище свідчить про те, що дослідження досвіду та перспектив запровадження індигенної демократії є актуальним та важливим, як для захисту прав корінних народів, так і для збереження природного середовища та екології.

Слід відзначити, що західні дослідники активно звертаються до аналізу проблем корінних народів, проте концентрують увагу переважно на їх соціальних проблемах. Політико-правовий та економічний аналіз становища корінних народів можна побачити в роботах П. Айкіо, Р. Балета, Л. Вірта, Р. Вільямса і Ж. Марко, Р. Нізена, Ф. Пассі, І. Сміта, К. Тіллі та інших.

Міжнародні аспекти «індигенної перспективи» відображені в аналітичних роботах експертів ООН, спеціальним доповідачем ООН з прав корінних народів. Їх оцінка дана в монографії «Організація Об'єднаних Націй і захист прав корінних народів».

Індигенна демократія (indigenous democracy) тісно пов'язана з поняттями «корінне населення» та «самовизначення», «індигенність» та «індигенна перспектива». Вона передбачає врахування культурних та соціальних реалій.

Індигенна демократія може мати місце лише в «культурно-складних суспільствах», де є культурне, етнічне протиставлення місцевих громад домінуючому культурного простору в державі. Така демократія існує, як правило на локальному рівні та покликана врахувати культурно-етнічний фактор локальних спільнот, а саме корінних народів (Краснопольська, Милосердна, 2021, с. 169). Індигенна демократія виходить від громадянського суспільства, тобто передбачає певну політизацію корінних народів з метою захисту своїх прав.

На даний час накопичений досвід такої політизації та зростання політичної участі представників корінних народів в різних країнах та на різних континентах, а також на рівні міжнародних організацій. Політична практика знає випадки інституціалізації такого захисту прав та існування спеціальних органів управління територіями з числа представників корінного населення. Наприклад, Саамський парламент, що функціонує як представницький виборний орган саамів з 1973 року у Фінляндії, а з 1989 року – у Норвегії, з 1993 року – у Швеції. Слід зазначити, що саами стали першим корінним народом в світі, що досяг визнаних законом виборних представницьких органів в рамках прав культурної автономії. Саамські парламенти розглядають будь-які питання, що торкаються інтересів саамів (правовий статус, використання природних ресурсів, розвиток традиційних промислів тощо). Крім того, хоч такі парламенти і не мають права вето на рішення державних структур, проте їх рекомендації та пропозиції підлягають обов'язковому розгляду парламентом та урядом країни.

При Економічній та Соціальній Раді ООН з 1956 року функціонує Союз саамів північних країн, який набув статусу консультативного органу. З грудня 1989 р. в ЕКОСОП приймають участь 11 організацій корінного населення, серед яких: «Рада чотирьох напрямів, Велика рада крисів (Квебек), Рада індіанців Південної Америки, Центр з правового захисту індіанців, Всесвітня асоціація корінного населення, Міжнародна рада по договорах індіанців, Міжнародна організація освоєння ресурсів корінного населення, Приполярна конференція ескімосів, Національний секретаріат з юридичного обслуговування аборигенів і жителів островів, Національна рада індіанської молоді і Всесвітня рада корінних народностей» (Якубова, 2014, с. 44). Представники інших народів беруть участь у нарадах в межах Робочої групи по корінному населенню ООН.

На даний час у розвинених країнах інституціалізована ідея виділення спеціальних прав корінних народів, включаючи особливі права на територію проживання. Визнання за корінними народами особливих колективних прав прийнято називати терміном «індигенна перспектива» (indigenous perspectives) (Huntington, Fox, 2005, p. 67). В Україні до таких народів належить корінний народ Криму (Kormych, Afanasieva, Kuli-Ivanchenko, 2019, p. 253). Це кримські татари, кримчаки, караїми.

Р. Ніцен вважає, що підтримка світовою спільнотою руху індигенних народів створює новий інструмент боротьби таких народів з прагненням держав нівелювати їх культурні особливості, а також проти державної підтримки націоналізму. Дослідник зазначає: «індигенізм відрізняється від етнічного націоналізму тим, що його концепція самовизначення передбачає існування в рамках національної держави» (Niezen, 2000, p. 122).

Характерною рисою сучасної епохи та втілення «індигенної перспективи» у практичні дії стало піднесення етнічної самосвідомості у корінних народів Канади, США, Австралії та Нової Зеландії. Це пов'язано з двома факторами: з наступом на землі і природні ресурси корінних народів, а також політикою насильницької асиміляції, руйнування національної культури, звичаїв і традицій. На думку політологів становище «мовчазної» меншості перейшло в нову якість – до зростання соціально-політичної активності корінних народів. Корінне населення активно включилося у боротьбу за свої права. У цій боротьбі намітилися дві тенденції. Перша – формування суто етноцентристських організацій, які часом займають вкрай екстремістські позиції. Вони дотримуються гасла «боротьба за соціальну справедливість найефективнішим методом». Друга тенденція пов'язана з включенням рухів етнічних меншин у єдиний фронт боротьби з расизмом і націоналізмом, за рівноправність.

У цілому нині зростання політичної самосвідомості серед етнічних меншин та корінних народів, тенденція до пошуку форм їх політичного самовираження надають визначальний вплив на розвиток країн з таким населенням. Нова парадигма міжнаціонального спілкування виходить із необхідності ефективного вирішення проблем національного розвитку, довкілля, нових соціальних потреб етносів у межах дотримання стійких традицій багатонаціональної держави.

Аналіз зарубіжного досвіду соціально-політичного розвитку корінних народів показав позитивні зрушення. Так, було досягнуто позитивних змін у вирішенні соціальних проблем аборигенного населення, відбувається створення власних політичних організацій, що ведуть активну боротьбу за політичні та соціальні права корінних жителів (як на рівні окремих країн, так і на міжнародному рівні), зростає рівень етнополітичної свідомості, удосконалюються форми адміністративно-державного устрою та зміцнюється автономія органів місцевого самоврядування. Все це служить твердою основою для відродження корінних народів, причому значний акцент робиться на вирішенні проблем власними силами.

Проте з іншого боку дослідники зазначають, що в недалекому майбутньому боротьба корінних народів за землю може стати найбільшим джерелом етнічних конфліктів в світі. Пояснення такої загрози можна побачити в посланні Папи Івана Павла II «Повага до меншин є умовою збереження миру». Варто зазначити, що для корінних народів територіальні претензії означають не тільки здійснення контролю над ресурсами (захист їх економічних інтересів), а й можливість виживання їх культур і громад (Kymlicka, 1995, p. 43).

Разом із тим, в рамках «індигенної перспективи» ставляться під сумнів такі фундаментальні цінності та інститути національної держави, як громадянство, рівність, соціальна справедливість і ряд інших. «Індигенна перспектива» як транснаціональне явище, з одного боку розглядається як проект, спрямований на зміну їх соціальної позиції в суспільстві, а з іншого – як фактор, що чинить негативний вплив на національні держави, поступово підриваючи їх політичну владу і стабільність соціальних систем. На думку М. Кастельса, «виклик національним державам в даний час формується з двох точок зору – макрорівня міжнародних організацій корінних народів, заснованих на транснаціональній солідарності, і мікрорівня місцевих спільнот» (Castells, 2012, p. 8). Новим явищем стають транснаціональні стратегії корінних народів, розосереджених на величезних територіях або в складі декількох національних держав.

В другій половині ХХ ст. в світі відбулися важливі інституціональні зміни у ставленні до корінних народів, у визнанні володіння ними особливими правами, перш за все на територію, і статусом. В міжнародному правовому просторі існує три категорії прав, які застосовуються до корінних народів: універсальні норми, права меншин і специфічні права корінних народів.

Основи закріплення правового статусу корінних народів містяться в Конвенції Міжнародної організації праці № 169 про корінні і племенні народи в незалежних країнах 1989 року (Конвенція МОП № 169, 1989). Її прийняття ознаменувало зміну парадигми в міжнародному співтоваристві щодо корінних народів. Попередня Конвенція № 107 1957 року базувалася на ідеї інтеграції корінного населення в панівне суспільство і розвитку його в західному розумінні.

Конвенція № 169 відкидає державний патерналізм, примусову інтеграцію та асиміляцію як такі, що не узгоджуються з сучасним способом мислення і зосереджується на наданні допомоги корінним народам у визначенні власних пріоритетів розвитку, підкреслюючи внесок корінних народів у культурне різноманіття, соціальну та економічну гармонію людства. У той час як Конвенція № 107 розглядала корінні народи як «тимчасові суспільства», які зникнуть в результаті модернізації, Конвенція № 169 спрямована на забезпечення рівності цих народів всередині держави (суспільства) на основі визнання традиційних цінностей, інститутів і звичаєвих законів.

Формування універсального визначення «корінного народу» є проблематичним через різноманітність груп, ситуацій та контекстів, які він визначає. Відсутність чіткого визначення пов'язано ще й з тим, що формування цього поняття здійснюється як мінімум в трьох площинах: аналітичній (в рамках наукового аналізу), правовій (в контексті взаємодії корінного народу та держави на місцевому, регіональному, національному та міжнародному рівнях) та на

рівні самосвідомості представників корінних народів. Так зване «робоче визначення» запропонував спеціальний доповідач Підкомісії ООН М. Кобо в доповіді «Аналіз проблем дискримінації корінного населення» 1986 року. Він визначає корінні громади як групи з історичною спадкоємністю з доколоніальними суспільствами, які розвиваються на своїй споконвічній території і бачать себе особливими секторами або частинами панівного суспільства. Вони сповнені рішучості зберігати, розвивати і передавати майбутнім поколінням території своїх предків і їх етнічну самобутність, власні культурні зразки, соціальні інститути і правові системи, що складають основу їх безперервного існування як народів (The Cobo Study..., 1997, p. 206).

В соціальній антропології термін «корінні жителі» використовується для позначення не домінуючих груп населення, пов'язаних з певною територією, що володіють більш-менш визнаними якостями аборигенності. На думку Т. Еріксена, вони, як правило, не мають власних державних структур і завжди пов'язані з неіндустріальним способом виробництва, що робить їх особливо вразливими для держави і наслідків модернізації (Eriksen, 1993, p. 125).

Основними чинниками, що мають відношення до соціально-політичного та академічного дискурсів поняття «індигенність» є: добровільне збереження відмінних рис культури, у тому числі сфер мови, соціальної організації, релігії та духовних цінностей, способів виробництва, права та інститутів; самоідентифікація та визнання іншими групами як окремої спільноти (саме цей фактор ідентифікується як найважливіший для представників корінних народів); досвід підпорядкування, маргіналізації, позбавлення, виключення або дискримінації, незалежно від того, зберігаються ці умови чи ні (Indigenous Heritage and Self-Determination, 1997, p. 23).

Не можна заперечувати колоніальні корені цієї концепції, що нівелює уявлення про споконвічне, початкове заселення певної території. У цьому сенсі саме формування поняття «індигенності» є наслідком контактів корінного населення з європейцями (Signifying Identities..., 1999, p. 83).

Однак корінні народи продовжують зберігати високий ступінь локальності. Найважливішою їх відмінною характеристикою багато хто вважає «історично виховану територіальну ідентичність» (Ethnicity and Nation Building..., 1995, p. 53). При цьому стійка ідентичність зберігається і, більш того, актуалізується в разі втрати споконвічних територій (Paine, 1999, p. 327).

Вимога визнання колективних прав корінних народів демонструє важливість їх визнання національними спільнотами, дискретними суспільствами зі своїми культурами, артикулює важливість корінного самоврядування по відношенню до суспільства. Це не означає обмеження особистості всередині спільноти. Таким чином, загальновідомо, що індигенні культури досить індивідуалістичні за своєю внутрішньою організацією (Kumlicka, 1995, p. 172).

Якісно новий етап, пов'язаний із розвитком системи захисту прав корінних народів, який заклав основи для встановлення індигенної демократії, ознаменувався прийняттям Декларації ООН про права корінних народів 2007 року. Вона хоч і не включає визначення поняття «корінні народи», проте визначає основним критерієм виділення власне усвідомлення себе як корінного народу. У Декларації сказано, що корінні народи мають право визначати себе чи свою етнічну приналежність відповідно до своїх звичаїв та традицій (United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples, 2007).

До основних проблем, з якими стикаються корінні народи зараз ООН відносять: відмову їм у праві на визначення та здійснення свого розвитку на основі своїх цінностей, потреб та пріоритетів; відсутність чи слабкість їхнього політичного представництва; відсутність доступу до соціальних послуг (Indigenous Peoples. United Nations).

Вони часто виключаються або бувають недостатньо представлені в процесі прийняття рішень, які прямо їх стосуються; часто з ними не консультуються щодо проектів стосовно їх земель, або адміністративних та законодавчих заходів, які можуть завдати шкоди їхнім інтересам. Корінні народи часто бувають змушені залишати свої споконвічні землі у зв'язку з реалізацією на території проектів, пов'язаних з освоєнням природних ресурсів.

Прикладом існування дискусій щодо забезпечення таких прав є відкритий конфлікт міністерки фінансів Фінляндії А. Саарікко та прем'єр-міністра С. Марін, що виник у 2022 році на тлі спроби з боку останньої лобювати закон, який надасть саамам більше прав щодо того, хто може засідати в їхньому регіональному парламенті та голосувати з питань, які їх стосуються

(Finland's coalition frictions spill over in Sami rights dispute, 2022.). Потреба у такому законопроекті була пов'язана з необхідністю захисту територій проживання саамів та забезпечення основи їх господарювання – оленярства, оскільки в останні роки, на думку саамів, їх парламент колонізували етнічні фіни, в результаті чого деякі інфраструктурні проекти поставили під загрозу спосіб життя саамів.

Парадокс поняття «індигенність» полягає в тому, що воно об'єднує на транснаціональному рівні корінні народи, які чітко виділяються своїми тенденціями до локалізації та мікрорівня ідентичностей. При цьому локальність концептуалізується і утверджується або як форма захисної реакції, або в результаті зростаючого глобального контексту суспільного життя. З іншого боку, уряди розглядають корінний народ як свого роду недиференційовану спільність, тоді як для неї характерна значна культурна і мовна неоднорідність. У деяких випадках сегментація корінних народів виникає в результаті діяльності влади (наприклад, офіційний поділ індіанців Канади на статусні і нестатусні). Отже символічна опозиція державі може служити прагматичним цілям створення спільноти інтересів і мобілізації ідентичностей корінних народів, що ведуть за межі місцевого рівня (Indigenous Peoples and Nation-State, 1985, p. 17-18).

Транснаціональна мережа корінних народів робить глибокий вплив на характер відносин між ними та національною державою, активно залучаючи до цих відносин третю сторону – міжнародне співтовариство, до підтримки якого постійно звертаються корінні народи (Eriksen, 1993, p. 127). У 1975 році була створена Всесвітня рада корінних народів (WCIP), що представляє народи, які проживають на батьківщині, але не мають права приймати рішення про свої території або права. У Арктичній раді, створеній в 1996 році в Оттаві, статус постійного учасника мають три об'єднання корінних народів – Союз Саамі, Асоціація інуїтів та Асоціація малих народів російської Півночі.

Організації корінних народів мають статус неурядових організацій в ООН і МОП, справляючи істотний вплив на прийняття законів на їх користь. Крім того, роль культурних посередників між корінними народами, державою і міжнародним співтовариством, можуть виконувати корінні еліти (Eriksen, 1993, p. 126-128).

Звертаючись до вітчизняної практики, слід зазначити, що на думку Л. Якубової, Україна розпочала процес законодавчого приєднання України до Декларації ООН про права корінних народів у 2014 році, визнавши кримських татар корінним народом. Це означає суттєве розширення колективних та індивідуальних прав представників кримськотатарського народу в межах України та актуалізацію їхніх проблем на міжнародному рівні. Дослідниця вважає, що «передусім, ідеться про право на самовизначення та автономне самоуправління у внутрішніх і місцевих справах, збереження і зміцнення своїх особливих політичних, правових, економічних, соціальних і культурних інститутів (тобто – легітимацію Курултаю та Меджлісу), право на повноцінну участь за власним вибором у політичному, економічному, соціальному і культурному житті держави на території проживання» (Якубова, 2014, с. 45). Тим самим парламент закріпив колективне право корінних народів Криму як самобутніх народів на життя в умовах свободи, миру та безпеки, без утисків та геноциду. Заява Верховної Ради України щодо гарантії прав кримськотатарського народу у складі Української Держави містить положення про те, що корінні народи не підлягають примусовому переміщенню, мають право створювати свої системи освіти та навчальні заклади, а також власні ЗМІ, політичні інститути тощо. Визнання кримських татар корінним народом розширює механізми їх впливу на суспільно-політичне життя в Криму, а також обумовлює потребу подальшої співпраці держави та громадянського суспільства стосовно узгодження вітчизняного законодавства з положеннями Декларації ООН про права корінних народів 2007 року.

Проте в даний час у зв'язку з окупацією Криму рф корінні народи зазнають переслідувань з боку окупаційної влади. Так, за результатами проведеного 17 січня 2023 року Десятого раунду консультацій Україна-ЄС з питань правових наслідків тимчасової окупації АРК та м. Севастополь було встановлено, що положення корінних народів та релігійних громад на території тимчасово окупованого Криму істотно погіршилось після початку повномасштабного вторгнення рф в Україну. Серед основних проблем: «утиски кримських татар та вірян різних релігійних традицій на території Криму, спалювання історичних пам'яток крим-

сько-татарського народу, а також незаконний призов осіб, що належать до корінних народів, національних меншин України до лав армії держави-окупанта» (Корінні народи, національні спільноти..., 2023). Наразі Меджлис, як представницький орган кримськотатарського народу, заборонений РФ як екстремістська організація, «за 9 місяців 2022 року в тимчасово окупованому Криму зафіксовано 108 затримань (з них 83 – кримських татар) та 138 арештів (104 – кримські татари)» (Корінні народи, національні спільноти..., 2023). Заступник голови Меджлису кримськотатарського народу А. Чийгоз зазначає, що «Росія перетворила Крим на одну велику в'язницю» (Міжнародний день корінних народів світу, 2021).

Отже, за результатами проведеного аналізу, можна зазначити, що проблеми корінних народів в умовах активізації процесу «етнічного ренесансу», поширення ідей мультикультуралізму і гарантування прав національних меншин як невід'ємної характеристики сучасної правової держави, набувають все більшого політичного значення, стаючи важливою частиною державної етнонаціональної політики.

Одним з важливих свідчень формування глобального громадянського суспільства є розширення впливу на політичні процеси глобального руху корінних народів, що визначається інституціоналізацією його в рамках ООН. Успіх цього руху обумовлений ідеєю необхідності збереження різних культур та активною боротьбою самих корінних народів проти глобального тиску панівного суспільства, за захист цінностей традиційної культури, за офіційне визнання відповідних колективних прав, тобто їх перетворенням в активного суб'єкта політики.

Отже, в сучасному світі використання поняття «індигенна демократія» та впровадження її принципів в політику багатонаціональних держав, що включають території компактного проживання корінного населення, має значні перспективи. Так, на думку авторів даної статті, «термін «індигенна демократія» має можливість значно поглибити розуміння соціально-економічних, культурних, етнічних, політичних процесів, які спостерігаються в локальних спільнотах світу. Індигенна демократія може показати різницю між традиційним світоглядом і класичними західноєвропейськими уявленнями демократичного устрою суспільства, що дозволить краще зрозуміти існуючі перешкоди в розвитку сучасних демократій» (Краснопольська, Милосердна, 2021, с. 170). Також така форма демократії сприятиме виділенню місцевих етнокультурних особливостей та вирішенню етнонаціональних конфліктів, що в свою чергу призведе до політичної стабільності.

Індигенна демократія дає можливість по-новому поглянути на проблеми розвитку демократії в багатонаціональних полікультурних державах як на локальному, так і на загальнодержавному рівні. Вона змінює загальний дослідницький підхід, дозволяє аналізувати ситуації «від часткового до загального», оскільки відповідно до її сутності та принципів в центрі уваги опиняються не інститути чи організації, а людина.

Література

- Конвенція МОП № 169 «Про корінні народи, які ведуть племінний спосіб життя в незалежних країнах» від 27 червня 1989 року. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_188.
- Корінні народи, національні спільноти і релігійні громади жорстко переслідуються окупантами у тимчасово окупованому Криму. 17 січня 2023. *Офіційний сайт Державно\ї служби України з етнополітики та свободи совісті*. URL: <https://dessa.gov.ua/korinni-narody-natsionalni-spilnoty-i-relihiyni-hromady-zhorstoko-peresliduiutsia-okupantamy-u-tymchasovo-okupovanomu-krymu/>.
- Краснопольська Т. М., Милосердна І. М. Співвідношення понять «індигенна демократія» та «локальна демократія». *Наука та суспільне життя України в епоху глобальних викликів людства у цифрову еру (з нагоди 30-річчя проголошення незалежності України та 25-річчя прийняття Конституції України) : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 21 трав. 2021 р.) / за загальною редакцією С. В. Ківалова*. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. Т. 1. С. 168-171.
- Міжнародний день корінних народів світу. 2021. *Український інститут національної пам'яті*. URL: <https://uinp.gov.ua/istorychnyy-kalendar/serpen/9/mizhnarodnyy-den-korinnyh-narodiv-svitu>.
- Якубова Л. Що означає статус корінного народу? Крим: шлях крізь віки. Історія у запитаннях і відповідях / НАН України. Інститут історії України. Відп. ред. В.А. Смолій. К. : Ін-т історії України НАН України, 2014. С. 44–46. URL: <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-02-7228-6/978-966-02-7228-6.pdf>.
- A_CONF.151_26_Vol.I_Declaration on Environment and Development. 1992. *United Nations*. URL: https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_CONF.151_26_Vol.I_Declaration.pdf.

- Castells M. *Networks of Outrage and Hope: Social Movements in the Internet Age*. Cambridge: Polity Press, 2012. 346 p. URL: <https://voidnetwork.gr/wp-content/uploads/2019/11/Networks-of-Outrage-and-Hope-Social-Movements-in-the-Internet-Age-Manuel-Castells.pdf>.
- Eriksen T.H. *Ethnicity & Nationalism: Anthropological Perspectives*. L.: Pluto Press, 1993.
- Ethnicity and Nation Building in the Nordic World* / Ed. by S. Tagil. London: C. Hurst & Co. Ltd, 1995. 333 p. URL: https://books.google.com.bo/books?id=avUTbqyunwUC&printsec=frontcover&hl=ru&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false.
- Finland's coalition frictions spill over in Sami rights dispute. November 10, 2022. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/world/europe/finlands-coalition-frictions-spill-over-sami-rights-dispute-2022-11-10/>.
- Huntington H., Fox Sh. *The Changing Arctic : Indigenous Perspectives*. Arctic Climate Impact Assessment. Eds by C. Symon, L. Arris, B. Heal. Cambridge : Cambridge University Press, 2005. P. 62–95.
- Indigenous Heritage and Self-Determination: the Intellectual Property Rights of Indigenous People* / T. Simpson on behalf of the Forest Peoples Programme. Copenhagen: IWGIA, 1997. 229 p. URL: <https://www.forestpeoples.org/sites/default/files/documents/Indigenous%20heritage%20and%20self%20determination.pdf>.
- Indigenous Peoples and Nation-State: «Forth Word Politics in Canada, Australia and Norway»* / Ed. by N. Dyck. Newfoundland: Memorial University of Newfoundland, 1985. 264 p.
- Indigenous Peoples. *United Nations*. URL: <https://www.un.org/en/fight-racism/vulnerable-groups/indigenous-peoples>.
- Kormych L.I., Afanasieva M. V., Kuli-Ivanchenko K. K. The Crimean Tatar National Movement. Historical Retrospective 20-21 cent. *History Pages*. 2019. V. 48. P. 252-263. URL: http://history-pages.kpi.ua/wp-content/uploads/2019/09/48_19_Afanasjeva.pdf.
- Kymlicka W. *Multicultural Citizenship. A Liberal Theory of Minority Rights*. Oxford: Clarendon Press, 1995. URL: <https://academic.oup.com/book/4528>.
- Niezen R. Recognizing indigenism: canadian unity and the international movement of indigenous peoples. *Comparative Studies in Society and History*. 2000. 42(1). P. 119–148.
- Paine R. Aboriginality, Multiculturalism and Liberal Rights Philosophy. *Ethnos*. 1999. Vol. 64. № 3. P. 325–349.
- Report Implementing the ILO Indigenous and Tribal Peoples Convention No. 169. 2020. *Towards an inclusive, sustainable and just future*. URL: https://www.ilo.org/global/publications/books/WCMS_735607/lang-en/index.htm.
- Signifying Identities. Anthropological perspectives on boundaries and contested values* / Ed. by A. Cohen. London & N.Y.: Routledge, 1999. 192 p. URL: <https://www.taylorfrancis.com/books/edit/10.4324/9780203006917/signifying-identities-anthony-cohen>.
- The Cobo Study – a Working Definition of «Indigenous». *Indigenous Heritage and Self-Determination: the Intellectual Property Rights of Indigenous People* / T. Simpson on behalf of the Forest Peoples Programme. Copenhagen: IWGIA, 1997. 229 p. URL: <https://www.forestpeoples.org/sites/default/files/documents/Indigenous%20heritage%20and%20self%20determination.pdf>.
- United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples. 2007 *United Nations*. URL: https://www.un.org/development/desa/indigenouspeoples/wp-content/uploads/sites/19/2018/11/UNDRIP_E_web.pdf.

References

- A_CONF.151_26_Vol.I_Declaration on Environment and Development (1992). *United Nations*. URL: https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_CONF.151_26_Vol.I_Declaration.pdf. [in English].
- Castells M. (2012) *Networks of Outrage and Hope: Social Movements in the Internet Age*. Cambridge: Polity Press, 2012. 346 p. URL: <https://voidnetwork.gr/wp-content/uploads/2019/11/Networks-of-Outrage-and-Hope-Social-Movements-in-the-Internet-Age-Manuel-Castells.pdf>. [in English].
- Eriksen T. H. (1993) *Ethnicity & Nationalism: Anthropological Perspectives*. L.: Pluto Press, 1993. [in English].
- Ethnicity and Nation Building in the Nordic World* / Ed. by S. Tagil. London: C. Hurst & Co. Ltd, 1995. 333 p. URL: https://books.google.com.bo/books?id=avUTbqyunwUC&printsec=frontcover&hl=ru&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false. [in English].
- Finland's coalition frictions spill over in Sami rights dispute (2022). November 10, 2022. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/world/europe/finlands-coalition-frictions-spill-over-sami-rights-dispute-2022-11-10/>. [in English].
- Huntington H., Fox Sh. (2005) *The Changing Arctic : Indigenous Perspectives*. Arctic Climate Impact Assessment. Eds by C. Symon, L. Arris, B. Heal. Cambridge : Cambridge University Press, 2005. P. 62–95. [in English].

- Indigenous Heritage and Self-Determination: the Intellectual Property Rights of Indigenous People / T. Simpson on behalf of the Forest Peoples Programme. Copenhagen: IWGIA, 1997. 229 p. URL: <https://www.forestpeoples.org/sites/default/files/documents/Indigenous%20heritage%20and%20self%20determination.pdf>. [in English].
- Indigenous Peoples and Nation-State: «Forth Word Politics in Canada, Australia and Norway» / Ed. by N. Dyck. Newfoundland: Memorial University of Newfoundland, 1985. 264 p. [in English].
- Indigenous Peoples. *United Nations*. URL: <https://www.un.org/en/fight-racism/vulnerable-groups/indigenous-peoples>. [in English].
- Konventsiiya MOP № 169 «Pro korinni narody, yaki vedut pleminni sposib zhyttia v nezaleznykh krainakh» vid 27 chervnia 1989 roku (1989) [ILO Convention No. 169 "On Indigenous Peoples Leading a Tribal Way of Life in Independent Countries" dated June 27, 1989]. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_188. [in Ukrainian].
- Korinni narody, natsionalni spilnoty i relihiini hromady zhorstoko peresliduiutsia okupantamy u tymchasovo okupovanomu Krymu (2023). 17 sichnia 2023 [Indigenous peoples, national communities and religious communities are brutally persecuted by the occupiers in the temporarily occupied Crimea. January 17, 2023]. *Ofitsiyni sait Derzhavno i sluzhby Ukrainy z etnopolityky ta svobody sovisti* [Official website of the State Service of Ukraine for Ethnopolitics and Freedom of Conscience]. URL: <https://dcss.gov.ua/korinni-narody-natsionalni-spilnoty-i-relihiyni-hromady-zhorstoko-peresliduiutsia-okupantamy-u-tymchasovo-okupovanomu-krymu/>. [in Ukrainian].
- Kormych L.I., Afanasieva M. V., Kuli-Ivanchenko K. K. (2019) The Crimean Tatar National Movement. Historical Retrospective 20-21 cent. *History Pages*. 2019. V. 48. P. 252-263. URL: http://history-pages.kpi.ua/wp-content/uploads/2019/09/48_19_Afanasjeva.pdf. [in English].
- Krasnopolska T. M., Myloserdna I. M. (2021) Spivvidnoshennia poniat «indyhenna demokratiia» ta «lokalna demokratiia» [Correlation between the concepts of "indigenous democracy" and "local democracy"]. *Nauka ta suspilne zhyttia Ukrainy v epokhu hlobalnykh vyklykiv liudstva u tsyfrovu eru (z nahody 30-richchiaproholoshennia nezalezhnosti Ukrainy ta 25-richchia pryiniattia Konstytutsii Ukrainy) : u 2 t. : materialy Mizhnar. nauk.-prakt.konf. (m. Odesa, 21 trav. 2021 r.) / za zahalnoi redaktsiieiu S. V. Kivalova* [Science and social life of Ukraine in the era of global challenges for humanity in the digital era (on the occasion of the 30th anniversary of the declaration of independence of Ukraine and the 25th anniversary of the adoption of the Constitution of Ukraine): in 2 volumes: materials of the International scientific-practical conference (Odesa, May 21, 2021) / edited by S. V. Kivalov]. Odesa: Vydavnychi dim «Helvetyka», 2021. T. 1. S. 168-171. [in Ukrainian].
- Kymlicka W. (1995) Multicultural Citizenship. A Liberal Theory of Minority Rights. Oxford: Clarendon Press, 1995. URL: <https://academic.oup.com/book/4528>. [in English].
- Mizhnarodnyi den korinnykh narodiv svitu (2021) [International Day of the World's Indigenous Peoples]. *Ukrainskyi instytut natsionalnoi pamiaty* [2021. Ukrainian Institute of National Memory]. URL: <https://uinp.gov.ua/istorychnyy-kalendar/serpen/9/mizhnarodnyy-den-korinnykh-narodiv-svitu>. [in Ukrainian].
- Niezen R. (2000) Recognizing indigenism: canadian unity and the international movement of indigenous peoples. *Comparative Studies in Society and History*. 2000, 42(1). P. 119-148. [in English].
- Paine R. (1999) Aboriginality, Multiculturalism and Liberal Rights Philosophy. *Ethnos*. 1999, Vol. 64, № 3, P. 325-349. [in English].
- Report Implementing the ILO Indigenous and Tribal Peoples Convention No. 169. (2020). *Towards an inclusive, sustainable and just future*. URL: https://www.ilo.org/global/publications/books/WCMS_735607/lang-en/index.htm. [in English].
- Signifying Identities. Anthropological perspectives on boundaries and contested values / Ed. by A. Cohen. London & N.Y.: Routledge, 1999. 192 p. URL: <https://www.taylorfrancis.com/books/edit/10.4324/9780203006917/signifying-identities-anthony-cohen>. [in English].
- The Cobo Study - a Working Definition of «Indigenous». *Indigenous Heritage and Self-Determination: the Intellectual Property Rights of Indigenous People / T. Simpson on behalf of the Forest Peoples Programme*. Copenhagen: IWGIA, 1997. 229 p. URL: <https://www.forestpeoples.org/sites/default/files/documents/Indigenous%20heritage%20and%20self%20determination.pdf>. [in English].
- United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples (2007). United Nations. URL: https://www.un.org/development/desa/indigenouspeoples/wp-content/uploads/sites/19/2018/11/UNDRIP_E_web.pdf. [in English].
- Yakubova L. (2014) Shcho oznachaie status korinnoho narodu? [What does the status of indigenous people mean?] *Krym: shliakh kriz viky. Istoriia u zapytanniakh i vidpovidiakh / NAN Ukrainy. Instytut istorii Ukrainy. Vidp. red. V.A. Smolii* [Crimea: a path through the ages. History in questions and answers / NAS of Ukraine. Institute of History of Ukraine. Ans. ed. V.A. Smolii]. K. : In-t istorii Ukrainy NAN Ukrainy, 2014. S. 44-46. URL: <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-02-7228-6/978-966-02-7228-6.pdf>. [in Ukrainian].

Анотація

Краснопольська Т. М., Милосердна І. М. **Індігенна демократія: від концептуалізації до інституціо-налізації.** – Стаття.

Стаття присвячена дослідженню сутності індігенної демократії, становленню інституційних та політико-правових засад розвитку «індігенної перспективи» як визнання за корінними народами особливих колективних прав. Розглянуто еволюцію уявлень про права корінних народів в рамках міжнародно-правових актів та з'ясовано, що Декларація ООН про права корінних народів 2007 року стала підґрунтям для активізації політичної участі представників корінних народів та сприяла впровадженню індігенної демократії в практичній та науковій царині.

Встановлено, що індігенізм представляє собою інструмент боротьби корінних народів з прагненням держав нівелювати їх культурні особливості, а також протистояти підтримці державою націоналізму. З'ясовано відмінність індегенізму та етнічного націоналізму, що полягає у концепції самовизначення корінних народів передбачає існування в рамках національної держави.

У статті також проаналізовано досвід інституціалізації індігенної демократії як на національному рівні, так й на рівні світової спільноти.

Обґрунтовано, що в сучасному світі впровадження принципів індігенної демократії в політику багатонаціональних держав має значні перспективи: індігенна демократія може продемонструвати відмінності між традиційним світоглядом і класичними західноєвропейськими уявленнями демократичного устрою суспільства, що дозволить краще зрозуміти існуючі перешкоди в розвитку сучасних демократій. Підкреслюються, що така форма демократії сприятиме виділенню місцевих етнокультурних особливостей та вирішенню етнонаціональних конфліктів, що в свою чергу призведе до політичної стабільності.

Встановлено, що індігенна демократія змінює загальний дослідницький підхід, дозволяє аналізувати ситуації «від часткового до загального», оскільки відповідно до її сутності та принципів в центрі уваги опиняються не інститути чи організації, а людина.

Ключові слова: індігенна демократія, індігенна перспектива, індегенізм, корінні народи, захист прав корінних народів, самовизначення.

Summary

Krasnopolska T. M., Myloserdna I. M. **Indigenous democracy: from conceptualization to institutionalization.** – Article.

The article is devoted to the study of the essence of indigenous democracy, the establishment of institutional, political and legal framework for the development of the "indigenous perspective" as the recognition of special collective rights of indigenous peoples. The authors examines the evolution of the concepts of indigenous peoples' rights within the framework of international legal instruments and finds out that the UN Declaration on the Rights of Indigenous Peoples of 2007 provided the basis for intensifying political participation of indigenous peoples and contributed to the implementation of indigenous democracy in the practical and scientific spheres.

It is established that indigenism is a tool for indigenous peoples to fight against the desire of states to level their cultural characteristics, as well as to resist state support for nationalism. The authors clarifies the difference between indigenism and ethnic nationalism, which lies in the concept of self-determination of indigenous peoples, which implies their existence within the framework of the nation-state.

The article also analyzes the experience of institutionalizing indigenous democracy both at the national level and at the level of the world community.

It is substantiated that in the modern world, the introduction of the principles of indigenous democracy into the policy of multinational states has significant prospects: indigenous democracy can demonstrate the differences between the traditional worldview and the classical Western European concepts of the democratic structure of society, which will allow a better understanding of the existing obstacles to the development of modern democracies. It is emphasized that this form of democracy will contribute to the highlighting of local ethno-cultural characteristics and the resolution of ethno-national conflicts, which in turn will lead to political stability.

The authors establishes that indigenous democracy changes the general research approach and allows analyzing situations "from the particular to the general", since, according to its essence and principles, the focus is not on institutions or organizations, but on people.

Key words: indigenous democracy, indigenous perspective, indigenism, indigenous peoples, protection of the rights of indigenous peoples, self-determination.